

Realnost i virtualnost u nastavi klasičnih jezika

Međužupanijski skup za učitelje i nastavnike latinskog i grčkog jezika

Osijek, 3. studenog 2023.

U organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje 3. studenoga 2023. godine održan je drugi ovogodišnji međužupanijski stručni skup namijenjen učiteljima i nastavnicima latinskog i grčkog jezika. Tema skupa bila je **Realnost i virtualnost u nastavi klasičnih jezika**. Stručni skup održavao se u predavaonici Isusovačke klasične gimnazije s pravom javnosti u Osijeku. Na skup se prijavilo 22 sudionika a nazočilo 16 učitelja i nastavnika klasičnih jezika. U ime škole domaćina i ravnatelja Isusovačke klasične gimnazije s pravom javnosti Alena Šimičića, sudionike je na početku skupa pozdravio nastavnik latinskog i grčkog jezika Matija Zorić, prof. savjetnik.

Prvo izlaganje *Što čeka nastavnika u budućnosti?* održala je izv. prof. dr. sc. Renata Jukić, predavačica na Odsjeku za pedagogiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku te je upoznala nastavnike s karakteristikama novih generacija učenika i ponudila konkretne primjere poboljšanja komunikacijske interakcije između nastavnika i učenika. Naglasila je da obrazovanje mora biti futuristički orijentirano. Vrlo je detaljno i znanstveno potkrijepljeno nizom istraživanja opisala karakteristike učenika Alfa generacije (djece rođene između 2010. i 2025.), koji žive u digitalnom svijetu, preferiraju virtualno okruženje nad fizičkim, navikli su na brze izmjene i razmjene sadržaja, neprestanu dostupnost i trenutačnost, što ih čini nestrpljivima za linearnu sustavnost koja dominira u tradicionalnoj školi. Za *Alphe* društvene mreže nisu alat već način života. Tehnologija ih prati, oblikuje i obilježava. Istakla je da mnogi autori upozoravaju i na moguće opasnosti dominacije digitalnog okruženja u životu djece i mladih ljudi (moguće poremećaje pamćenja, koncentracije, gubljenja empatije i socijalnih kompetencija, probleme u procesu socijalizacije i slično). Potrebno je predviđati nastavni proces, a promjene se mogu očekivati na razini digitalizacije, virtualizacije, gamifikacije nastave, ali i na sadržajnoj razini. Različita futurološka istraživanja u didaktici, nastavnika budućnosti usmjeravaju k pedagogiji odnosa, razvijanju kritičkog mišljenja i povezanosti s učenicima, suradničkom učenju, primjeni nastavnih metoda temeljenih na multimodalnom okruženju, vizualizaciji i iskustvenom učenju, te individualizaciji nastavnog procesa. Znanstvena istraživanja pokazuju da se najbolji rezultati u smislu dublje razine

učenja te poticanja divergentnoga mišljenja i kreativnosti postižu kombinacijom klasične, online i terenske nastave. Profesorica Jukić je tijekom interaktivnog izlaganja odgovarala na brojna pitanja vrlo zainteresiranih sudionika skupa a konstruktivna diskusija nastavila se i nakon predavanja.

Nastavnik grčkog i latinskog jezika u Isusovačkoj klasičnoj gimnaziji s pravom javnosti u Osijeku Matija Zorić, prof. savjetnik održao je izlaganje *Aspekt i respekt kroz kurikulum (Ili zašto nam ne ide?)*, prezentirajući najčešće kritike nastavnika koje zapravo nemaju uzrok u kurikularnoj reformi, nego u naslijeđenom aspektu nastavnika prema programskim dokumentima i prema nastavi. Nastavnici naviknuti tijekom dugogodišnje percepcije obrazovanja na serviranje gotovih dokumenata i nastavnih materijala svedenih isključivo na udžbenik kritiziraju da su Kurikulum i GIK preopćeniti, da gramatički sadržaji nisu detaljno propisani, da je raspored gradiva kaotičan a udžbenici loši. U nastavku izlaganja potkrijepivši svoje teze primjerima vlastite nastavne prakse predavač je ponudio niz logičkih i učinkovitih rješenja testiranih u nastavi. Nastavnik koristi kurikulum kao vodič, a detalje programa razrađuje sam. Gramatički sadržaji su okvirno propisani ishodima, dok dinamikom učenja upravlja nastavnik, a ne sustav. Povećan je izbor tekstova u udžbenicima, a ne obavezna količina tekstova ili gradiva u nastavi, udžbenici ne propisuju ništa, nego prate kurikulum obiljem teksta i drugih sadržaja. Udžbenici ne sadrže gramatičke nastavne jedinice jer je dinamika učenja gramatike prepuštena nastavnicima. Udžbenici ne sadrže rječnike jer ne bi mogli pokriti tekstualne izbore nastavnika izvan udžbenika. Fizički prostor udžbenika zato je prepušten vježbama iz svih domena koje također služe kao izbor i mogućnost, a ne kao obavezne nastavne jedinice. Budući da kurikulum daje samo okvir upravo iz razloga kako bi postojala metodička sloboda a udžbenici su pomoćno sredstvo (nipošto jedino) nastavnik može i treba u svoj GIK ili uz svoj GIK raspisati detaljne nastavne jedinice što naravno zahtijeva opsežnu i detaljnu pripremu. Na kraju izlaganja predavač je istaknuo i objektivne manjkavosti kurikuluma i udžbenika a to se prvenstveno odnosi na suviše ranom inzistiranju rada na originalnim tekstovima u vrijeme dok učenici ne ostvaruju u dovoljnoj mjeri ishode jezičnih sadržaja (gramatika), preobilan i nepregledan komentar te uništenje forme teksta.

Po završetku diskusije nakon živopisnog predavanja Matije Zorića, sudionici skupa su se uputili prema zgradi Državnog arhiva u Osijeku gdje ih je dočekao ravnatelj arhiva dr. sc. Dražen Kušen. Nakon kratkog pojašnjenja o djelatnosti Arhiva ravnatelj je sudionike skupa proveo prostorijama Arhiva od čitaonice do spremišta s 1720 arhivskih fondova i zbirki koje potječu od kraja 17. stoljeća kada su Slavonija, Baranja i Srijem oslobođeni od osmanske vlasti. Za ovu prigodu ravnatelj je izložio najstarije i najvrjednije primjerke kancelarijskog latinskog jezika 17. i 18. stoljeća poput kanonskih vizitacija, župnih knjiga i matica krštenih, popisa stanovnika u svrhu provedbe glasanja te nekoliko karata i nacрта zgrada. Naglasio je da je gradivo do

1848. godine pisano na latinskom jeziku koji je do tada bio službeni jezik, no postoji i znatno gradivo i na njemačkom jeziku u pisanoj kurzivnoj gotici: od 1848. godine gradivo je uglavnom pisano na hrvatskom jeziku te nešto manje na njemačkom, a vrlo malo na mađarskom i srpskom jeziku na ćirilici.

Nakon posjete Državnom arhivu u Osijeku sudionici skupa su se vratili u prostorije Isusovačke klasične gimnazije, gdje je nastavnica latinskoga jezika u osječkoj II. gimnaziji Lada Čulin, prof. savjetnik održala interaktivno predavanje *Dan u muzeju – primjer izvanučioničke nastave*. U uvodnom dijelu predstavila je povijest Murse temeljen na izvornim latinskim tekstovima, lapidarij Muzeja Slavonije i druge arheološke nalaze pomoću kojih je moguće pratiti razvitak grada i način života u njemu te povezati temu s predmetnim ishodima i ishodima međupredmetnih tema. U središnjem dijelu izlaganja prikazala je planirane aktivnosti za učenike u učionici, modalitete kojima će istraživati zadane teme vezane za Mursu, a sukladno tome i čitav rimski svijet, koristeći digitalne i knjiške izvore. Potom je prezentirala ideje za učeničke aktivnosti i zadatke u samom Muzeju Slavonije koji se mogu modificirati i primijeniti za nastavu bilo u kojem muzeju s antičkom baštinom. Planirane aktivnosti odvijaju se u tri faze: istraživački rad i rad na tekstu, terenska nastava i evaluacija. Predviđene teme za rad učeničkih grupa su visokogradnja, niskogradnja, svakodnevni život, pogrebni običaji i vjera i religija. Predstavljeni su vrlo konkretni zadatci i aktivnosti koje učenici u izvršavaju u dogovorenom vremenu. Predavačica je uputila i na vrlo zanimljivu internetsku stranicu (<https://orbis.stanford.edu>), na kojoj učenici mogu sami planirati svoje putovanje od mjesta do mjesta ovisno žele li putovati rimskim cestama ili morem, birati godišnje doba i način putovanja (pješice, konjem, kolima, brodom). Završni dio predavanja za temu je imao evaluaciju/vrednovanje projekata te predstavljajući učeničkih završnih radova za čije kreiranje mogu odabrati i upotrijebiti različite digitalne alate ili druga prikladna rješenja po svom nahođenju.

Nakon predavanja nastavnice Lade Čulin razvila se konstruktivna diskusija i sudionici su podijelili svoje stavove i razmišljanja, osobna iskustva, probleme i vlastita promišljanja o načinima prevladavanja izazova s kojima se nastavnici trenutno suočavaju a može se očekivati da će u budućnosti biti još i veći. Zaključak je da nastavnici moraju biti spremni na neprestano usavršavanje, kontinuirano praćenje razvoja digitalnih tehnologija i prilagodbu u svim aspektima poučavanja.

Međužupanijski stručni skup u trajanju od 6 sati organizirala je Kornelija Pavlič, prof. izv. savj., vanjska suradnica Agencije za odgoj i obrazovanje za klasične jezike. Svi predavači ocijenjeni su ocjenom 5,00 kao i organizacija skupa u cijelosti i komunikacija organizatorice i voditeljice skupa.

Kornelija Pavlič